

Lokalny program rewitalizacji jako narzędzie zarządzania przestrzenią w mieście

Mgr inż. arch. Sylwia Pawlikowska-Musiewicz

Wyższa Szkoła Techniczna w Katowicach, Zakład Urbanistyki i Planowania Przestrzennego

Streszczenie. Zarządzanie przestrzenią jest kluczowe dla właściwego planowania rozwoju miast. Z kolei planowanie przestrzenne służy skutecznej gospodarce przestrzenią, która jest podstawowym, lecz ograniczonym w wielkości zasobem naturalnym. Narzędziem, które z powodzeniem może być wykorzystane w obu przypadkach jest lokalny program rewitalizacji – dokument wyznaczający kierunki kompleksowej odnowy przestrzenno-gospodarczo-społecznej, pozwalający władzom samorządowym oraz innym uprawnionym beneficjentom pozyskać środki z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

W celu wdrożenia lokalnego programu rewitalizacji konieczny jest monitoring efektów rzeczowych projektu oraz wydatków ponoszonych na ich realizację.

W proces rewitalizacji powinna zostać także włączona lokalna społeczność. Kluczowa jest właściwa komunikacja, zapewniająca dostęp do pełnej informacji o programie i umożliwiająca społeczności lokalnej wyrażanie własnych opinii.

Słowa kluczowe: lokalny program rewitalizacji, monitorowanie efektów, rewitalizacja, społeczność lokalna, trwały i zrównoważony rozwój, zarządzanie przestrzenią miejską

Wstęp

Zarządzanie przestrzenią miejską może być decydującym czynnikiem dobrego planowania rozwoju miast oraz skutecznej realizacji ich strategii rozwoju, a planowanie przestrzenne – jako czynnik decydujący o osiągnięciu trwałego i zrównoważonego rozwoju – służy rozważnemu gospodarowaniu przestrzenią, będącą podstawowym ale ograniczonym w wielkości zasobem naturalnym. Jednym z narzędzi dla ww. działań może być lokalny program rewitalizacji (program) – dokument wyznaczający kierunki kompleksowej odnowy przestrzenno-gospodarczo-społecznej wyznaczonych obszarów oraz pozwalający władzom samorządowym oraz innym uprawnionym beneficjentom pozyskać środki z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

Rewitalizacja to proces przemian przestrzennych, społecznych i ekonomicznych w zdegradowanych częściach miasta, przyczyniający się do poprawy jakości życia mieszkańców, przywracania ładu przestrzennego, ożywienia gospodarczego oraz odbudowy więzi społecznych. Kompleksowe działania rewitalizacyjne mają na celu zapewnienie rozwoju wybranych obszarów, tj. zdegradowanych dzielnic miejskich, terenów poprzemysłowych, powojkowych czy „blokowisk” (Stowarzyszenie Forum Rewitalizacji, 2002).

W celu sprawnego i efektywnego wdrażania lokalnego programu rewitalizacji konieczne jest ciągle monitorowanie efektów rzeczowych projektów wchodzących w zakres programu oraz wydatków ponoszonych na ich realizację. Proces monitorowania obejmuje analizę danych, które obrazują tempo i stan zaawansowania wdrażanych projektów.

Można określić trzy rodzaje wskaźników monitorowania:

- wskaźniki produktu, np.: liczba budynków poddanych rewitalizacji, długość przebudowanych i wyremontowanych ulic i chodników,
- wskaźniki rezultatu, np.: powierzchnia przeznaczona na lokale użytkowe w wyremontowanych kamienicach, powierzchnia wykreowanych przestrzeni publicznych,
- wskaźniki oddziaływania, np.: liczba wynajętych lokali użytkowych, nowe miejsca pracy.

Ocena wyników realizacji programu (ewaluacja) polega na weryfikacji przyjętych założeń dotyczących poszczególnych przedsięwzięć ujętych w programie. Po przeprowadzeniu oceny zostają sformułowane zalecenia naprawcze, mające na celu pełne wdrożenie planowanych przedsięwzięć. Ocenie zostają poddane poszczególne przedsięwzięcia oraz wskaźniki mogące dotyczyć projektu.

Dodatkowo powinno założyć się pobudzenie społeczności lokalnej do angażowania się w proces rewitalizacji. Informowanie społeczności lokalnej ma wyjaśnić korzyści płynące z podejmowania działań rewitalizacyjnych w zamian za tymczasowe zakłócenie normalnego rytmu życia. Komunikacja ma zapewnić wszystkim partnerom programu dostęp do pełnej informacji o programie, umożliwienie społeczności lokalnej wyrażania własnych opinii oraz wzajemne porozumienie między partnerami biorącymi udział w rewitalizacji.

Rewitalizacja jako narzędzie znane w przeszłości

Przyglądając się historii miast możemy prześledzić jak prowadzono rewitalizację w przeszłości. W Katowicach takie działania dotyczyły przeważnie terenów poprzemysłowych,

które przekształcano na tereny zieleni, często parki miejskie, gdzie niektóre z nich funkcjonują do dzisiaj. Lokalizacja przekształcanych terenów w centrum osady, a potem miasta pozwala zakwalifikować te przedsięwzięcia jako rewitalizację zdegradowanych obszarów miejskich. Ciekawymi przykładami są likwidacja w latach 70. XIX w. „Huty Katowickiej” oraz likwidacja pod koniec XIX w. kopalni „Beata”.

Likwidacja „Huty Katowickiej” była następstwem urbanizacji, a w konsekwencji redukcji przemysłu w obrębie centrum miasta. Z krajobrazu miasta zniknął charakterystyczny, stojący przy ujściu rzeki Rawy ze stawu hutniczego, w miejscu dawnej kuźnicy, trójskrzydłowy budynek połączony z fryszerką pieca na węgiel drzewny. W miejscu dawnej huty założono Park Miejski o swobodnej kompozycji, sięgający od rejonu ujścia Rawy na północy, po zaplecza zabudowy przyrynkowej na południu, ograniczony od zachodu skanalizowanym korytem płynącej tu na południe rzeki, a od wschodu linią obecnej Alei Korfatego. W roku 1939 park zlikwidowano, ale nadal, badając możliwości zagospodarowania przestrzeni publicznych tej części miasta, rozważa się warianty podobne do istniejących w historii.

Drugi przykład to założony na poprzemysłowym obszarze zlikwidowanej kopalni „Beata” Suedpark (obecnie Park Kościuszki) – do dziś największy w Katowicach kompleks zieleni komponowanej. Prace przy jego zakładaniu miały charakter rekultywacyjny – np. położony przy samej ulicy w północnej części parku staw powstał w miejscu dawnego zbiornika kopalnianego. Całemu założeniu nadano charakter krajobrazowy, a założony na wykupionych w latach 1894–1895 dworskich terenach dawnego Lasu Katowickiego był istotnym dopełnieniem południowej części śródmieścia (*Studium historyczno-urbanistyczne Katowic...* 1994).

Równie ciekawe przedsięwzięcie zrealizowano na terenie byłej kopalni „Wełnowiec”. Powstały po 1834 roku i należący do kopalni „Alfred”, a następnie w 1869 roku przyłączony do kopalni „Hohenlohe”, zespół zabudowy przemysłowej, po pierwszej wojnie światowej zaadaptowano na cele mieszkalne. Dawne zabudowania szybu „Alfred” wpisane 19.VIII.1978 r. do rejestru zabytków pod numerem A/1228/78, w tym budynki: nadszybia, maszyny wyciągowej, cechowni, kuźni, kotłowni, łaźni, administracji, wagi i budowle towarzyszące uzyskały nową funkcję mieszkań robotniczych w latach 1921–1930 i co ciekawe, służą mieszkańcom do dziś. Granice ochrony obejmują wszystkie wymienione budowle wraz z otoczeniem, stanowiące jako zespół enklawę w układzie przestrzennym dzielnicy, wydzieloną naturalnym ekranem zieleni. Teren bezpośrednio związany z budynkami i drogą wewnętrzną zajmuje powierzchnię około 1,9 ha i otoczony jest obszarem zielonym o powierzchni około 39 ha.

Realizacja opisanych projektów do dziś zadziwia rozmachem przeprowadzonych inwestycji, a przytoczone przykłady zostały pozytywnie zweryfikowane przez historię.

Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Katowice

Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Katowice (Uchwała Rady Miasta Katowice nr XLII/886/05 z dnia 27 czerwca

2005 r.) został opracowany przez członków zespołu zadaniowego ds. rewitalizacji miasta Katowice we współpracy z poszczególnymi wydziałami Urzędu Miasta, podległymi jednostkami organizacyjnymi oraz przedstawicielami instytucji i organizacji funkcjonujących na terenie miasta, którzy planowali podjąć na wybranych obszarach działania o charakterze rewitalizacyjnym. Ujęte w Programie przedsięwzięcia rewitalizacyjne miały charakter jedynie propozycji, a ich realizacja zależała od możliwości finansowych i technicznych inwestora. Działania rewitalizacyjne dotyczyły dwóch podokresów programowania: pierwszy obejmował lata 2005–2006, drugi lata 2007–2013. Za cel Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Katowice uznano przede wszystkim przywrócenie utraconych funkcji centrum miasta oraz zachowanie dziedzictwa historyczno-kulturowego jego najstarszych dzielnic. Realizacja Programu (Uchwała Rady Miasta Katowice nr XIII/247/07 z dnia 30 lipca 2007 r. w sprawie przyjęcia sprawozdania z realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Katowice za lata 2005–2006) przyczyniła się do:

- rozwoju funkcji metropolitalnych i usług centrotworczych w obszarze centrum poprzez zintensyfikowanie prac związanych z zagospodarowaniem terenów pokopalnianych w sąsiedztwie Spodka w celu zlokalizowania w tym obszarze Międzynarodowego Centrum Kongresowego, Nowego Muzeum Śląskiego, a także poprzez opracowanie koncepcji zagospodarowania przestrzeni Rondo-Rynek,
- poprawy estetyki przestrzeni miejskiej poprzez opracowanie koncepcji programowo-przestrzennej i urbanistyczno-architektonicznej zagospodarowania kwartału „Dworcowa” oraz podjęcie działań realizacyjnych w tym obszarze; modernizacji ulic bocznych do ul. Wojewódzkiej oraz modernizacji skwerów i placów (skwer Sokolska, pomnik gen. J. Ziętka, pomnik Jana Pawła II),
- porządkowania „starej” tkanki urbanistycznej oraz rewaloryzacji obiektów o wartościach i znaczeniu historycznym i architektonicznym poprzez podjęcie działań rewitalizacyjnych w kwartale ulic Pawła-Wodna-Górnicza; remontów zabytkowych kamienic znajdujących się w centrum miasta; modernizacji zabytkowych obiektów w obszarze Giszowiec-Nikiszowiec (Karczma Śląska, Gawlikówka, Muzeum Historii Katowic – oddział Nikiszowiec),
- stworzenia warunków do zmiany struktury społecznej w rewitalizowanych obszarach oraz stworzenia warunków dla rozwoju nowych form aktywności gospodarczej poprzez realizację projektów przez Powiatowy Urząd Pracy w Katowicach w zakresie aktywizacji zawodowej i przeciwdziałania bezrobociu,
- zwiększenia potencjału kulturalnego i turystycznego miasta poprzez umożliwienie uzyskania dotacji ze środków unijnych w ramach ZPORR 2004–2006 Akademii Sztuk Pięknych (rewitalizacja obiektów powojennych przy ul. Koszarowej) oraz Akademii Muzycznej (Centrum Nauki i Edukacji Muzycznej Symfonia),
- poprawy jakości życia mieszkańców poprzez realizację inwestycji z zakresu infrastruktury drogowej, technicznej, lokalnej infrastruktury sportowej i kulturalnej,

Legenda:

- Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Katowice przyjęty Uchwałą nr XLII/886/05 Rady Miasta Katowice z dnia 27 czerwca 2005 r.
- Aktualizacja Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Katowice na lata 2007–2013 przyjęta Uchwałą nr XVII/324/07 Rady Miasta Katowice z dnia 29 października 2007 r.

Ryc. 1. Tereny objęte Programem w latach 2005 i 2007

- wzmocnienia identyfikacji mieszkańców z miastem poprzez bieżące informowanie o realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji, możliwościach uzyskania dofinansowania ze środków unijnych na przedsięwzięcia rewitalizacyjne, konkursy urbanistyczno-architektoniczne (kwartał „Dworcowa”, przestrzeń Rondo–Rynek) oraz studenckie („3xNoweMiasto” – tereny po kopalni „Katowice”).

W ramach aktualizacji (Uchwała Rady Miasta Katowice nr XVII/324/07 z dnia 29 października 2007 r.), koniecznej ze względu na nowe warunki ubiegania się o dotacje ze środków unijnych w latach 2007–2013, w październiku 2007 roku uchwałą Rady Miasta włączono do Programu obszar Załęże i obszar Szopienice oraz poszerzono o część dotyczącą rewitalizacji wybranych terenów przemysłowych (ryc. 1).

Efekt dodany w projekcie: Kwartał Pawła-Wodna-Górnicza

Przy pracach nad Programem udało się w wielu miejscach wykorzystać efekt synergii. Najlepszym przykładem są działania w kwartale historycznych ulic: Pawła-Wodna-Górnicza¹, gdzie Instytucja Filmowa Silesia-Film zgłosiła do Programu projekt pn. „Zaplecze techniczno-produkcyjne dla Centrum Sztuki Filmowej – rozbudowa budynku administracyjnego w Katowicach, ul. Górnicza 5”. Jego realizacja pozwoliła uzyskać powierzchnie na zaplecze techniczno-produkcyjne studia filmowego, pomieszczenia

¹ Ulice wytyczone w drugiej poł. XIX w., z częściowo zachowanym osiedlem robotniczym z tamtego okresu.

na serwis sprzętowy i prawidłową organizację ekspedycji materiałów filmowych i przyczyniła się do zwiększenia potencjału kulturalnego miasta oraz zwiększenia funkcjonalności i estetyki przestrzeni publicznych w rejonie ul. Górniczej.

Miasto, które jest właścicielem ok. 1/3 terenów w opisanym kwartale, od dłuższego czasu szukało operatora-inwestora dla kompleksowych działań rewitalizacyjnych. Obraz kwartału w 2005 roku to: budynki w bardzo złym stanie technicznym, większość z nieuregulowanym stanem prawnym, gdzie wiele z nich stanowiły pustostany lub obiekty zamieszkałe przez mniejszość romską lub ludność obciążoną wykluczeniem społecznym. Wielkim atutem kwartału jest jednak jego lokalizacja – bliskość ścisłego centrum miasta i równocześnie na styku ze strefą uniwersytecką. Udało się z sukcesem przeprowadzić rozmowy jeszcze na etapie składania wniosku do Programu; w konsekwencji zawarto porozumienie pomiędzy Miastem, Instytucją Filmową Silesia-Film i Uniwersytetem Śląskim, szukającym nowej lokalizacji dla jednego w wydziałów. W wyniku porozumienia, Miasto przekazało duży teren po wyburzeniach przy ul. Pawła 6 Uniwersytetowi, celem budowy siedziby Wydziału Radia i Telewizji. Wydział Radia i Telewizji Uniwersytetu Śląskiego zwany również „katowicką szkołą filmową” miał zostać przeniesiony do nowej siedziby już w roku 2014. Projekt nowej siedziby wydziału wyłoniono w międzynarodowym konkursie architektonicznym. Budowa nowego obiektu z pewnością zainicjuje inne działania inwestycyjne w tym obszarze miasta, a kwartał zostanie wzbogacony o nowe budynki dydaktyczne, akademiki i przestrzenie publiczne. Głównym celem wszystkich działań wspierających uczelnie wyższe i strefę uniwersytecką jest wprowadzenie do centrum energii, witalności i kreatywności kilkudziesięciu tysięcy studentów na co dzień studiujących w stolicy województwa śląskiego.

Kontrowersyjny projekt: Przebudowa Dworca Głównego PKP wraz z jego otoczeniem

Innego rodzaju przykładem projektu, ostatecznie niezgłoszonego do Programu, jest krytykowany w Katowicach przebudowa Dworca Głównego PKP. Nowy dworzec kolejowy, częściowo oddany do użytku pod koniec 2012 r., został zaprojektowany w miejscu charakterystycznego obiektu o betonowych kielichach i estakady na Pl. Szewczyka. Składa się dodatkowo z nowoczesnej galerii handlowej, dworca autobusowego i parkingu podziemnego. Inwestor, „Firma Neinver ogłosiła, że wybudowane przez nią dworce autobusowy i kolejowy poprawiły jakość życia w mieście i przyczyniły się do rewitalizacji Katowic. Śmiem twierdzić, że to opinie nad wyraz przesadzone” (Jedlecki 2013). Przedstawiciele inwestora Galerii Katowickiej zachęcają do poparcia ich inwestycji Zintegrowanego Centrum Komunikacyjnego w głosowaniu w konkursie portalu propertynews.pl na najlepszą inwestycję komercyjną w przestrzeni miejskiej. Niemniej, niewłaściwym jest mówić o rewitalizacji jednego budynku czy rewitalizacji placu miejskiego, jeśli te działania dotyczą jedynie modernizacji budynków.

Projekt studencki „3xNoweMiasto” jako narzędzie innowacyjne

Projekt „3xNoweMiasto” został zainicjowany przez pracowników Wydziału Rozwoju Miasta Katowice w kwietniu 2005 roku. Przedsięwzięcie zaplanowano jako inicjatywę międzyuczelnianą, w której bezpośrednio uczestniczyło 98 studentów z trzech śląskich uczelni: Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach (specjalności: Gospodarka Miejska i Regionalna), Uniwersytetu Śląskiego (Wydział Nauk o Ziemi) oraz Politechniki Śląskiej (Wydział Architektury). Podstawowym celem projektu było uzyskanie wstępnych materiałów studialnych i koncepcyjnych w formie opracowań społeczno-ekonomicznych, środowiskowych i architektonicznych, odnoszących się do zagospodarowania północno-wschodniej części centrum Katowic. Obszar opracowania obejmował tereny poprzemysłowe oraz zdegradowane obszary miejskie położone na styku dzielnic: Śródmieście, Kosztuka i Bogucice z wyłączeniem obszaru zabudowań byłej kopalni „Katowice” jako docelowej lokalizacji Muzeum Śląskiego.

Ostatecznie, projekt ten przyjął formułę konkursu na najlepszą pracę w dziedzinie koncepcji zagospodarowania północno-wschodniej części obszaru centrum w Katowicach, organizowanego pod patronatem Prezydenta Miasta Katowice. Projekt zakładał utworzenie czteroosobowych zespołów (utworzono 27 zespołów, z czego 22 oddały prace na konkurs) interdyscyplinarnych, których zadaniem było stworzenie wariantowych koncepcji zagospodarowania obszaru wraz z ich wizualizacją. Interdyscyplinarna formuła projektu, współpraca uczelni i władz lokalnych to jeden z niewielu przykładów w skali kraju, dający możliwość zapoznania się z metodami pracy oraz odmienną perspektywą badawczą prezentowaną przez studentów specjalności takich jak: architektura, ochrona środowiska i ekonomia.

Uroczysta inauguracja projektu odbyła się 26 października 2005 roku w sali Pałacu Ślubów Urzędu Miasta Katowice, zakończenie projektu miało miejsce 30 marca 2006 roku w katowickiej Galerii Stowarzyszenia Architektów Polskich, wtedy to zorganizowana została publiczna wystawa prac oraz nastąpiło rozstrzygnięcie konkursu i wręczenie nagród. Na spotkaniach podkreślano kwestię nowego spojrzenia na problematykę zagospodarowania północno-wschodniej części obszaru Katowic w kontekście planowanej lokalizacji Muzeum Śląskiego, także z punktu widzenia inicjowania funkcji metropolitalnych miasta.

Studenci w kilku grupach odwiedzili teren, przeprowadzili ankiety i pracowali wspólnie na Wydziale Architektury Politechniki Śląskiej w Gliwicach. Dużym atutem projektu była praca w interdyscyplinarnych zespołach oraz projekty dotyczące realnych problemów miasta.

Projekt „3xNoweMiasto” był komentowany w mediach i na portalach internetowych. Upowszechnienie idei rewitalizacji terenów poprzemysłowych można uznać za tzw. efekt dodany projektu. Niejako konsekwencją tych działań były przeprowadzone w kolejnych latach międzynarodowe konkursy architektoniczne, które doprowadziły do projektu i realizacji na terenie po kopalni „Katowice” wielkich inwestycji regionalnych, jakimi są obiekty Międzynarodowego

Centrum Kongresowego wraz z salą koncertową Narodowej Orkiestry Symfonicznej Polskiego Radia.

Podsumowanie

Przestrzeń miejska i zasady gospodarowania przestrzenią miejską stały się w ostatnim czasie tematem wielu seminariów i konferencji. Zapewne jednym z powodów jest dynamiczny wzrost liczby ludności zamieszkującej miasta – co tydzień ludność miast powiększa się o 1 mln mieszkańców. W roku 2008 liczba ta przekroczyła 50% globalnej populacji (3,3 mld). Prognozy przewidują, że do 2030 roku liczba ludności miast osiągnie 5 mld, a w roku 2050 aż 9 mld. Obecnie najbardziej zurbanizowanym kontynentem pozostaje Europa, ale wysokie wskaźniki urbanizacji mają także małe państwa-miasta: Singapur i Hongkong. W Polsce współczynnik urbanizacji wynosi ok. 61% i wykazuje tendencję spadkową.

Aby skutecznie przeciwdziałać opisanym niekorzystnym procesom, potrzebujemy odpowiednich narzędzi. Do takich narzędzi zarządzania przestrzenią miejską możemy zaliczyć: dokumenty strategiczne i planistyczne na poziomie krajowym, regionalnym i gminnym, programy, w tym lokalny program rewitalizacji, poszczególne projekty prowadzone w procesie uspołecznionym, np. w formule warsztatów Charrette² oraz konkursy architektoniczne (międzynarodowe, krajowe i studenckie).

² Od lat 70. XX w. to rozprzestrzeniająca się w Stanach Zjednoczonych metoda prowadzenia warsztatów urbanistycznych opartych na projektowaniu otwartym i realizowanym przy współudziale wszystkich zainteresowanych stron, zyskująca popularność jako alternatywa dla odgórnego procesu decyzyjnego. Jej celem jest wypracowanie i zaprezentowanie gotowej koncepcji urbanistycznej w ciągu czterech lub pięciu dni, a pomysły muszą uzyskać aprobatę wszystkich uczestników. Ten system konsultacji był już kilkakrotnie wykorzystywany w Polsce, np. przy opracowaniu koncepcji „Eko-Miasteczka” w Siewierzu.

Literatura

Jedlecki P., 2013, *Neinver się chwali: poprawiliśmy jakość życia w mieście*, Gazeta Wyborcza, 17.04.2013 r.
Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Katowice na lata 2005–2006, załącznik do Uchwały Nr XLII/886/05 Rady Miasta Katowice z dnia 27 czerwca 2005 r.
Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Katowice na lata 2007–2013, załącznik do Uchwały Nr XVII/324/07 Rady Miasta Katowice z dnia 29 października 2007 r.
Stowarzyszenie Forum Rewitalizacji, 2002, *O potrzebie rozwiązań ustawowych w zakresie rewitalizacji*, stanowisko Stowarzyszenia Forum Rewitalizacji, Kraków.

Studium historyczno-urbanistyczne Katowic w granicach administracyjnych, 1994, Pracownice Konserwacji Zabytków w Krakowie S.A., Pracownia Dokumentacji Naukowo-Historycznej, Kraków.
Uchwała Rady Miasta Katowice nr XLII/886/05 z dnia 27 czerwca 2005 r.
Uchwała Rady Miasta Katowice nr XIII/247/07 z dnia 30 lipca 2007 r. w sprawie przyjęcia sprawozdania z realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Katowice za lata 2005–2006.
Uchwała Rady Miasta Katowice nr XVII/324/07 z dnia 29 października 2007 r.

Źródła internetowe:

<http://www.propertynews.pl>, korzystano wielokrotnie.

Local revitalisation programme – the tool for management of urban space

Mgr inż. arch. Sylwia Pawlikowska-Musiewicz
Wyższa Szkoła Techniczna w Katowicach, Zakład Urbanistyki i Planowania Przestrzennego

Abstract

The management of urban space can be a key factor in the process of development of towns/cities. Spatial planning – being a factor that decides about achieving permanent and sustainable development – serves to cautiously manage the space, which is a basic but limited resource. One of the tools for the above-mentioned activities is a local revitalisation programme – a document showing directions of the complex spatial, economic and social renovation/restoration of the area. The document allows local authorities and other entitled as-

signees to obtain funds from European Regional Development Fund.

In order to implement a local revitalisation programme, the monitoring of project effects and costs spent on their realization is necessary.

A local community should be included in the process of revitalisation. Communication, ensuring the access to the information on the local revitalisation programme and serving a local community to express its opinion, is a key element.

Keywords

local revitalisation programme, effects monitoring, revitalisation, local community, permanent and sustainable development, urban space management